

ONLAYN TA'LIMDA SOTSIALIZATSIYA VA IJTIMOYIY ALOQALARNING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

XUDAYBERGANOVA Gulnora Tuxtabayevna

*Osiyo Xalqaro Universiteti, "Ijtimoiy fanlar va texnika" fakulteti, "Ta'limda
axborot texnologiyalari" yo'nalishi 1-kurs magistranti
gulnoraxt@gmail.com*

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada onlayn ta'limning ijtimoiy jihatlaridagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari chuqurroq tahlil qilinadi. Shuningdek, onlayn ta'limning afzalliklari ilmiy asoslanib, mavjud muammolarni hal qilish chora-tadbirlari nazariy izohlanadi.

***Kalit so'zlar.** Onlayn ta'lim, masofaviy ta'limning muammolari, raqamli muhitda ta'limning imkoniyatlari.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье подробно анализируются проблемы социальных аспектов онлайн-образования и пути их решения. Также научно обоснованы преимущества онлайн-образования и теоретически объяснены меры решения существующих проблем.

***Ключевые слова:** Онлайн-образование, проблемы дистанционного образования, возможности образования в цифровой среде.*

ABSTRACT

This article provides a more in-depth analysis of the problems of the social aspects of online education and ways to solve them. Also, the advantages of online education are scientifically based, and measures to solve existing problems are theoretically explained.

***Keywords.** Online education, problems of distance education, opportunities for education in a digital environment.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida onlayn ta'lim zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylandi. Bu format ko'pchilik uchun qulay va iqtisodiy jihatdan foydali bo'lib, masofadan bilim olish imkonini beradi. Onlayn ta'lim zamonaviy talqinida bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, u ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

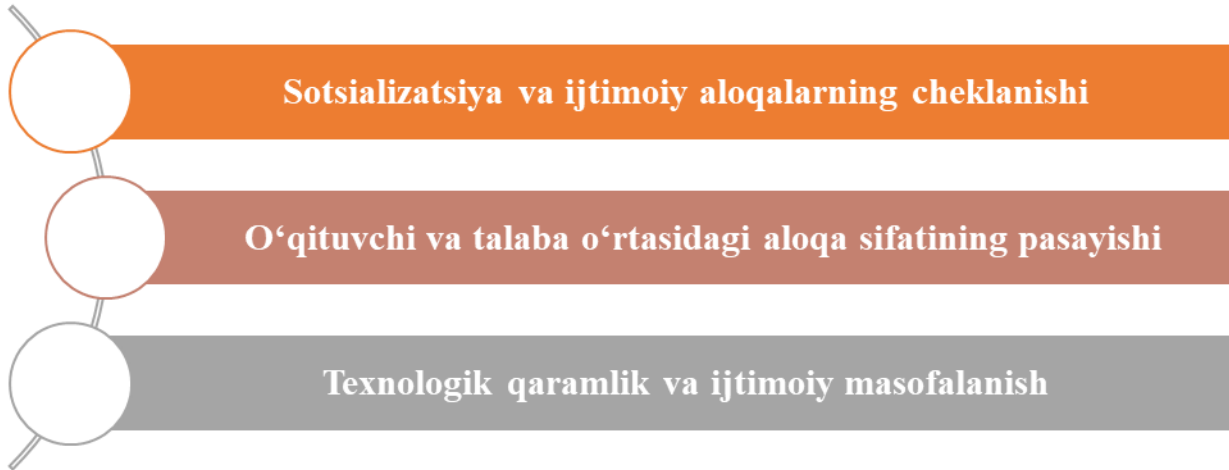
Birinchiidan, moslashuvchanlik tamoyili tufayli talabalar istalgan joyda va istalgan vaqtda ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lib, bu zamonaviy hayot sur'atlariga moslashish uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

Ikkinchiidan, onlayn ta'lim individual yondashuvni ta'minlab, har bir talabaning bilim olish sur'ati va o'zlashtirish uslubini hisobga oladi, bu esa o'quv jarayonining sifatini oshirishga yordam beradi.

Uchinchiidan, interaktivlik imkoniyatlari virtual platformalar orqali talabalar va o'qituvchilar o'rtasida jonli muloqotni yo'lga qo'yib, o'quvchilarning faolligini oshiradi va bilimlarni mustahkamlashni ta'minlaydi. Nihoyat, globallik xususiyati tufayli onlayn ta'lim geografik chegaralarni yo'q qiladi va dunyoning istalgan nuqtasidan ta'lim olish imkonini beradi, bu esa ta'lim jarayonini universallashtiradi va global bilim makonining shakllanishiga zamin yaratadi. Zeror, T.Soxranyayeva tadqiqotlariga ko'ra, ta'lim tizimining samaradorligi, avvalo, uning faoliyat natijalarining aniq o'lchanuvchanligi va iqtisodiy jihatdan asoslanishi bilan belgilanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim tizimi va uning alohida elementlarini samaradorlik nuqtayi nazaridan baholashning muhim mezon – bu ularning turli ijtimoiy guruhlar va shaxslarning hozirgi ehtiyojlarini qondirishga qanchalik hissa qo'shayotganida namoyon bo'ladi[1].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Masofaviy ta'lim shakllarining ilmiy asoslari sifatida biz olim Z.Abduraximov izlanishlarni keltirishimiz mumkin. Jumladan, Z.Abduraximovning tadqiqotlari davomida tibbiyot xodimlari uchun onlayn masofaviy ta'lim shakllarini qo'llash masalasi chuqur ilmiy tahlil qilinib, uning amaliy ahamiyati va samaradorligi asoslab berilgan. Mazkur izlanishlarda zamonaviy texnologiyalar yordamida tibbiyot sohasidagi kadrlarning malakasini oshirish va ularga masofadan sifatli ta'lim berish imkoniyatlari keng yoritilgan. Tadqiqot natijalari onlayn ta'limning nafaqat vaqt va joy jihatidan qulay ekanligini, balki tibbiy ko'nikmalarni mustahkamlash va doimiy yangilab borishda samarali platforma bo'la olishini ko'rsatgan[2]. Lekin, onlayn ta'limning afzalliklari bilan birga, uning ijtimoiy jihatlari bilan bog'liq muammolar ham mavjud bo'lib, ular shaxsiy rivojlanish va jamoaviy muloqot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi(1-jadval).

1-jadval. onlayn ta'limning shaxsiy rivojlanish va jamoaviy muloqot sifatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.

An'anaviy ta'lim tizimida o'quvchilar va talabalar nafaqat bilim olishadi, balki bir-birlari bilan muloqot qilish, fikr almashish, turli jamoa tadbirlarida qatnashish orqali ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Onlayn ta'limda esa bu imkoniyatlar cheklangan. Virtual darslar vaqtida talabalar o'zaro faqat texnologiyalar orqali muloqot qiladilar, bu esa jonli muloqotning o'rnini to'liq bosa olmaydi. Natijada, ayniqsa yosh avlodda kommunikatsion va emotsional qobiliyatlarning rivojlanishi sekinlashadi.

Sotsializatsiya jarayonining susayishi nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki kelajakdagi ishchi muhitda jamoaviy ishlash qobiliyatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ko'plab sohalarda ish beruvchilar nafaqat bilim, balki samarali jamoaviy muloqot qobiliyatini ham qadrlashadi. Agar bu ko'nikmalar onlayn ta'lim jarayonida rivojlanmasa, kelajakda talabalar mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Xususan, tadqiqotchi B.Primov axborot oqimi jadallashuvining yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ta'sirini o'rganib, ularni ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilgan[3].

Onlayn ta'limda o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi yuzma-yuz muloqotning yo'qligi muhim muammolardan biridir. An'anaviy ta'limda o'qituvchilar talabalar ehtiyojlarini osonroq aniqlay oladilar, ular bilan hissiy aloqa o'rnatadilar va zarur bo'lganda individual yondashuvni qo'llaydilar. Onlayn ta'limda esa bu imkoniyatlar cheklangan. Virtual darslarda talabalar o'zlarini ko'pincha izolyatsiya qilingan his qiladilar va o'qituvchi bilan ochiq muloqot qilish imkoniyati kamayadi. Bu esa ta'lim sifatiga va talabalar motivatsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

P.Dronovanning tadqiqotlari natijalariga ko'ra, masofaviy ta'lim sharoitida kasbiy sotsializatsiya samaradorligi bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ular orasida axborot ta'lim texnologiyalari resurslaridan samarali foydalanish, masofaviy ta'lim

platformalarining xilma-xilligi va ulardan foydalanish imkoniyatlarini maksimal darajada amalga oshirish muhim o‘rin tutadi. Jumladan, ta’lim jarayonida o‘quvchilarning guruh bilan samarali muloqotini ta’minlash, guruh faoliyati natijalarini integratsiya qilish, ta’lim mashg‘ulotlarini yozib olish imkoniyatlari va platformaning yuqori xavfsizlik darajasini ta’minlash kabi omillar masofaviy ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi[4].

Bu tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, masofaviy ta’lim jarayonlarida innovatsion texnologiyalarning o‘rni nafaqat o‘quv jarayonining texnik jihatdan qo‘llab-quvvatlanishi, balki kasbiy rivojlanish va ijtimoiy integratsiyaga xizmat qiluvchi muhim vosita sifatida ham namoyon bo‘ladi.

Onlayn ta’lim texnologiyalar bilan bog‘liq bo‘lgani sababli, talabalar ko‘p vaqtlarini kompyuter yoki smartfon ekranlari qarshisida o‘tkazadilar. Bu jarayon ko‘pchilikda texnologik qaramlikni rivojlantirishi, ijtimoiy faoliyatni pasaytirishi mumkin. Tadqiqotlarga ko‘ra, uzoq vaqt onlayn faoliyat bilan shug‘ullanish odamlarning ijtimoiy faolligini kamaytirib, ularni real hayotdagi muammolardan uzoqlashtiradi.

Yuqoridagi fikrlarga ilmiy asoslangan holda tadqiqot natijasida biz nazariy jihatdan onlayn ta’limdagi sotsializatsiya va ijtimoiy aloqalarning muammolarini hal qilish chora-tadbirlarni jadval shaklda ifodaladik(2-jadval).

INTERAKTIV TA’LIM USULLARINI RIVOJLANTIRISH

Virtual muloqotni jonlantirish uchun videokonferensiyalar, guruhli muhokamalar, onlayn o‘yinlar va loyihalar orqali talabalar o‘rtasidagi hamkorlikni rag‘batlantirish mumkin. Bu usul faqat bilim olishni emas, balki ijtimoiy ko‘nikmalarni ham rivojlantiradi.

GIBRID TA’LIM TIZIMINI QO‘LLASH

Onlayn va an’anaviy ta’limni birlashtirgan holda, o‘quvchilarga yuzma-yuz muloqot qilish imkonini yaratish zarur. Bu yondashuv ijtimoiy aloqalar va bilim olish jarayonini muvozanatlashtiradi.

O‘QITUVCHILAR UCHUN MAXSUS TRENINGLAR TASHKIL QILISH

O‘qituvchilarga virtual ta’lim muhitida samarali muloqot usullarini o‘rgatish, ularga talabalar ehtiyojlarini virtual shaklda ham aniqlash ko‘nikmalarini berish muhim.

RAQAMLI DETOKS VA IJTIMOYIY FAOLIYATNI RAG‘BATLANTIRISH

Talabalarni faqat texnologiyaga qaram bo‘lib qolishdan saqlash uchun ularga real hayotda faoliyat yuritishga imkon beruvchi dasturlarni joriy etish lozim. Masalan, onlayn va oflayn tadbirlarni birlashtirish, sport va madaniy tadbirlarni qo‘llab-quvvatlash.

2-jadval. Onlayn ta’limdagi sotsializatsiya va ijtimoiy aloqalarning muammolarini hal qilish chora-tadbirlar.

Onlayn ta’lim zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan bo‘lsa-da, uning ijtimoiy jihatlariga oid muammolar yetarli darajada e’tibor talab qiladi. Sotsializatsiya va ijtimoiy aloqalarni cheklamaslik uchun innovatsion ta’lim usullarini joriy etish, ta’lim jarayoniga gibridd yondashuvni qo‘llash, o‘qituvchilar va talabalar uchun mos sharoit yaratish zarur. Mazkur chora-tadbirlar ta’lim tizimining barqarorligini ta’minlashga yordam beradi va onlayn ta’limning afzalliklarini to‘liq amalga oshirish imkonini beradi.

ADABIYOTLAR/ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES:

1. Сохраняева Т.В. К вопросу о социализирующем потенциале практик онлайн-обучения. // Социально-политические науки, 5, 2017. - с. 42.
2. Абдурахимов З.А. Тиббиёт ходимларини малакасини оширишда журнал ва онлайн масофавий таълим шакллари кўлланиши: Тиббиёт фан. д-ри(DSc) ... дисс. – Т., 2020., – 181 б.
3. Примов Б.А. Ахборот оқими жадаллашувининг ёшлар маънавий-ахлоқий тарбиясига таъсири (ижтимоий-фалсафий таҳлил): Фалсафа фан. бўйича фалсафа доктори(PhD) ... дисс. – Т., 2020., – 147 б.
4. Дронова П.Д. Проблемы профессиональной социализации в условиях дистанционного обучения. // Научные труды Московского гуманитарного университета, 2021, №5. - с. 36.
5. Johnson, R. “Digital Divide and Its Impact on Education”, Education Technology Journal. Chicago: University of Chicago Press, 2020. – 19 bet.
6. Smith, J. “Online Learning in the Post-Pandemic Era: Challenges and Opportunities”. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 278 bet.
7. Athabasca University. “Community of Inquiry Framework”, Onlayn ta’lim bo‘yicha ilmiy tadqiqot natijalari. Vancouver: Athabasca University Press, 2013. – 22 bet.